

TESAM Akademi Dergisi

Journal of TESAM Academy

ISSN 2148-2462 / E-ISSN 2458-9217

Türkiye'deki Suriyeliler: Seçkinci ve Seçici Politik Aidiyete Doğru Bir İnceleme

Syrians in Turkey: A Study Towards Elite and Selective Political Belonging

Pelin SÖNMEZ

Doç. Dr.
Kocaeli Üniversitesi, Siyasal Bilgiler
Fakültesi, Uluslararası İlişkiler
Bölümü.
pelinsonmez11@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4899-6826

Pınar ÜZMEZ

Öğr. Gör.
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
Çaycuma MYO Mülkiyet Koruma
ve Güvenlik Bölümü/ Kocaeli
Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler
ABD, Göç Çalışmaları BD Doktora
Öğrencisi.
pnrkus@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8833-4010

Cilt / Issue: 11(1) 313-341

Geliş Tarihi: 08.05.2023

Kabul Tarihi: 14.11.2023

Atf: Sönmez, P. ve Üzmez, P. (2024).
Türkiye'deki Suriyeliler: Seçkinci
ve seçici politik aidiyete doğru bir
inceleme. *Tesam Akademi Dergisi*, 11(1),
313-341. <http://dx.doi.org/10.30626/tesamakademi.1294305>.

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, politik aidiyet kavramını Türkiye'deki Suriyeliler üzerinden analiz etmektir. Politik aidiyet, temel anlamda siyasal aktörlerce inşa edilen bir projedir. Böylesi bir proje, yasalar ya da politikalarla mümkün kılınabildiği gibi siyasal söylemlerle de inşa edilebilmektedir. Çalışmada politik aidiyetin görünür unsurları olarak, Türkiye'nin göç ve vatandaşlık mevzuatı ile Göç İdaresi Başkanlığı'nın uyum politikaları incelenmiştir. Türkiye'de yaşayan Suriyelilere yönelik geçmiş saha çalışmalarının bulgularına yer verilmiştir. Söylem boyutunda ise Türkiye'de göç yönetiminde etkili olan aktörlerin Suriyelilerle ilgili Anadolu Ajansında yer alan demeçleri eleştirel söylem analiziyle değerlendirilmiştir. Çalışmanın analizleri, politik aidiyetin İslam dini temelli ortaklık ve kültürel yapı ortaklığı üzerinden kurulduğuna işaret etmektedir. Diğer yandan varlığı öne sürülen politik aidiyetin Türkiye'deki uzun soluklu "güvenlik" hassasiyetleri ile bir arada geliştirildiği tespit edilmiştir. Güvenlik eksenli bu yaklaşımda günümüze kadar herhangi bir sapma bulunmamaktadır. Bir diğer bulgu, söz konusu güvenlik kaygılarının devamı niteliğindedir ve Türkiye'de yaşayan Suriyelilere yönelik seçkinci yapıda bir politik aidiyet projesi oluşturduğu neticesine götürmektedir. Çalışmanın özgünlüğü, politik aidiyet kavramlaştırması ve buna dayalı literatürü Türk siyasi alanı ve Türkiye'de yaşamakta olan Suriyeliler özelinde incelemesidir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli, Mülteci, Politik Aidiyet, Söylem Analizi, Vatandaşlık.

Abstract

The main aim of this paper is to analyse the concept of political belonging

through Syrians living in Turkey. Political belonging is a project constructed by political actors in a general sense. Such a project can be possible through laws or policies, or it can be built with political discourses. The paper has discussed Turkey's migration and citizenship legislation, in line with the harmonization policies of the Presidency of Migration Management as the salient elements of political belonging. The past fieldworks on Syrians living in Turkey were addressed. In the discourse dimension, the statements about the Syrians in Anadolu Agency of the actors who are effective in migration management in Turkey are evaluated with critical discourse analysis. The analysis of the study indicates that political belonging is constructed on the basis of a commonality based on the Islamic religion and a commonality of cultural structure. Moreover, another finding leads to the conclusion that political belonging is developed together with long-term "security" sensitivities in Turkey. There has been no deviation from this security-oriented approach until today. The other finding is related to the previous one and it ascertains an elitist political belonging project for Syrians living in Turkey. The originality of this paper lies in its specific analysis on conceptualisation of political belonging and the literature on Turkish political sphere for Syrians living in Turkey.

Keywords: Syrian, Refugee, Political Belonging, Speech Analysis, Citizenship.

Extended Abstract

This article questions political belonging as a special political project for the Syrian people living in Turkey since 2011. Unlike the spatial and emotional belonging of the individual to the place or community where he or she lives, political belonging can be defined as a project constructed by political actors in general. Such a project can be possible through laws or policies, or it can be built with political discourses. Today, establishing a general framework for the concept of political belonging and determining the policies to be implemented in this context is very important, especially for the governments of states that are the target of migration. It is well known that Turkey has moved from being a transit country to a destination country in recent years and continues to be the world's largest refugee host country. In this respect, the policies implemented by the government to manage these migrations, migration legislation, admission and integration policies, and the political discourses that are effective in their sustainability are becoming increasingly important. Against this background, the main research questions of this paper were designed over a possible political belonging project for Syrians, and it asked what determinants can form a common ground for promoting those people to take part in one huge society- the determinants that basically eliminate the distinction of us and them. While doing so, the literature of past field research on Syrian people residing in Turkey was screened. Field research in the literature

focuses on the elements through which Syrians can develop a sense of belonging during their stay in Turkey and whether this is possible. The results of the studies are based on the findings that Syrians develop a sense of belonging through the religion of Islam and that they want to continue their lives in Turkey for the reasons of being safe and preserving their Muslim identity. In addition, there are field research studies that seek answers to whether cultural belonging is possible with reference to the historical commonality of destiny. As a result of literature research, two facts became apparent to create a "belonging zone" for Syrian and Turkish people and those are revealed as the religion, which is depicted as Islam and the common culture, referring specifically to the common history that comes from the Ottoman past. Based on religious and cultural similarities, this article, unlike the field studies in the literature, analyzed the search for "us" in the practices and discourses of the Turkish political authority, which is the most effective in managing migration processes. In the practices section studied Turkey's migration legislation beginning from the 1934 Settlement Law in line with the harmonization policies of the Presidency of Migration Management. The Citizenship Law was examined and the special concern for Citizenship Law was how it was amended after the 1980's, in response to changes with globalisation and post 2011 situation- when millions of Syrian people started to live in Turkey. In addition, the potential of the conditions for acquiring Turkish citizenship, which are part of the political belonging project and have been relaxed with new regulations despite public debate, to gain the support of Syrians is discussed. Finally this section includes the emphases of the Harmonization Strategy Document and National Action Plan created by the Presidency of Migration Management as the implementer of migration processes, as well as the topics on which the titles of the projects realized and carried out by the Agency are focused. In the discourse section, the statements about the Syrians in Anadolu Agency were screened. In this process, the speeches of high-level political figures such as the President, the Prime Minister and the Minister of Interior, who are influential in migration management in Turkey, were screened and analyzed with a thematic analysis. After clarifying the prominent themes in the speeches as "ensar- muhacir", "Syrian brother" and "Syrian Citizen", all Anadolu Agency news were screened since the year of 2011 and the findings were analysed on a yearly basis up until 2022. The prominent discourses with these themes were interpreted through critical discourse analysis, which aims to reveal and interpret the implicit relationship between discourse and power within the historical and ideological background of the discourse. As a result, the analysis

of this research points to a political belonging project for the Syrians living in Turkey, as the Laws are amended to welcome more Syrians and political discourse turned out to favour Syrian's presence, especially in the first year of their stay in Turkey. However, the practices also reveal securitised and multicultural tendencies towards Syrians, whereas an elitist impulse is observed when talking about Citizenship Law and the extensional citizenship clauses that it involves. Moreover, the discourse analysis shows that the politicians began to articulate their discourse for Syrians from brotherhood in the same country to brotherhood in the same geography lately.

Giriş

Politik aidiyet kavramının kapsamı ve hükümetlerin bu kavrama referansla yürüttüğü göçmen politikaları, özellikle yoğun göç etkisi altındaki devletlerin gelecekleri için son derece önemlidir. Çünkü ev sahibi topluluklar ile göçmenlerin birlikte yaşamları neticesinde oluşan gerilimler, toplulukların kendilerine has talepleri veya topluluklar arası dayanışma, olası bir politik aidiyet projesinin göçmen topluluk üzerindeki olumlu ve olumsuz yansımalarını ortaya koyar. Göç neticesinde, çok farklı kültür ve etnik yapıların bir arada yaşaması söz konusu olduğunda, göç edenlerin kendi özlerine ait kimlik arayışları ve ev sahibi toplumla olan sosyal bütünleşme veya çatışmaları kendi kimliklerini kabul ettirme gerilimlerini beraberinde getirebilir (Akıncı vd., 2015, s. 76). Diğer yandan ev sahibi topluma görece yüksek düzeyde bir aidiyetle bağlı olan göçmen toplulukların varlığı, toplumun geneli için uyum ve barışa; siyasi otorite için ise yürüttüğü siyasetin meşruiyetini artırmaya karşılık gelebilir. Buradan hareketle siyasi otorite, kimi zaman göçmen gruplarının aidiyetlerini yükseltme eğilimine girer ve gerçekleştirdiği politik eylemlerle bu gruplara yönelik tanıma ve toplumsal sürecin bir parçası olarak katılımlarını artırma gibi ikna yöntemlerini dener.

Bu makalede, politik aidiyet kavramı Türkiye'de yaşayan Suriyeliler üzerinden ve Hükümetin eylem ve söylemleri baz alınarak analiz edilecektir. Bu noktada, Suriyelilere yönelik bir politik aidiyet projesi, Türkiye'nin vatandaşlık mevzuatındaki yeni düzenlemeler, Göç İdaresi Başkanlığı'nın uyum konusundaki çalışmaları ve özellikle hükümet temsilcilerinin Suriyelilere yönelik geliştirdikleri siyasi söylemler, eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılarak incelenecektir.

Kavramsal Çerçeve: Aidiyet ve Politik Aidiyet

Makaleye konu olan tartışmaya başlamadan önce aidiyet ve politik aidiyet kavramları arasındaki ayrışma üzerinden geliştirilen literatüre değinmek yerinde olacaktır. İlk olarak, aidiyet kavramının bireyin duygularına, kendi iç dünyasına ve bu dünyada kodladığı "güvenli" mekanlar, alanlar ve/veya topluluklar ile ilişkilendirildiğini vurgulamak gerekir. Nitekim Yuval Davis (2006, s. 197), aidiyet ve politik aidiyet ayrımını yaptığı ünlü makalesinde, ait olmayı duygusal bağlılık, evde hissetme veya güvende hissetme ile açıklamış; politik aidiyeti ise, özellikle 2005 yılında Londra'daki bombalamaların ardından yaratılmış bir sınır üretme siyaseti üzerinden ifade etmiştir. Buradan hareketle literatürde aidiyet kavramını güvende olma durumu üzerinden kimlik ve vatandaşlık (Ehrkamp ve Leitner, 2006; Yuval Davis, 2006; Crowley, 1999; Delanty,

2000) ile ilişkilendiren incelemeler olduğu gibi; özel olarak aidiyeti evde ve güvende olma hissiyatına dayalı yer/coğrafi alan üzerine kurgulayan çalışmaların (Antonsich, 2010) da bulunduğunu belirtmek gerekir.

Politik aidiyet kavramı, yukarıda belirtilen aidiyet tanımlamalarından farklı bir şekilde, önceden tespit edilmiş gruplar için inşa edilen özel siyasi projelerdir ve Yuval Davis'in Crowley'e (1999) yaptığı göndermeyle böylesi bir politika, "sınırları korumanın kirli işi" olarak tanımlanmaktadır (Yuval Davis, 2006, s. 204). Burada ifade edilen sınır kavramı, bir toplumda "biz" ve "onlar" olma durumunu belirleyen düşünsel ayrımlar üzerinden oluşturulan politik topluluklara ait sınırlardır. Örneğin McNevin (2006), Vestfalyan devlet sisteminde politik aidiyetin devlet, vatandaş ve coğrafi alan arasında sabitlenmiş bir ilişki ağına bağlı olduğunu belirtir. Bu yapı içerisinde düzensiz göçmen, devletin onayı olmadan onun sınırlarını geçen ve vatandaşlık hakkı olmayan kimsedir, bu nedenle de her ne kadar kayıt dışı neoliberal işgücü piyasalarında ekonomik olarak topluluğa dâhil edilseler de topluluğun dışında görülürler (McNevin, 2006, s. 136). Meseleye kimlik kavramı üzerinden bakan Kastoryano (2000) "kimlik pazarlığı" olarak ifade ettiği kavramla, devletin halen tek tanınma ve siyasal meşruiyet çerçevesi olduğunu hatırlatarak kolektif kimliklerin bizzat devletler tarafından yaratıldıklarını ifade eder. Her ne kadar devletler, her tür cemaat örgütlenmesini kimi zaman ulusal topluluğun bir düşmanı olarak görüyorlarsa da çevresinde bir cemaatin olduğu kimliklerin tanımlanmasında yine devletlerin belirleyici bir rolü bulunmaktadır. Dolayısıyla pazarlığa tabi olacak kimlikler bizzat devletler tarafından tespit edilmektedir (Kastoryano, 2000, s. 12).

Bu örnek ve açıklamalardan hareketle politik aidiyet; ait olmaya neyin dahil olacağına, diğer bir tanımla, topluluk üyeliğinin nasıl olacağına dair tartışmayı da içinde barındırır ve Yuval Davis, ortak köken, ortak kültür, din veya dil gibi unsurların aidiyet inşasındaki "biz" olma durumu için kullanıldığını ifade eder (2006, s. 209). Bunu destekleyici bir şekilde Ayvazoğlu vd. (2020, s. 559), göçmenler arasında istenilen veya daha az istenilen grupların oluşmasının arka planında kamu kurumları ve kanaat önderleri tarafından çizilmiş aidiyet sınırlarının bulunduğunu söylerler ve bu noktada dinin, özellikle mültecilerin akültürleşme deneyimlerini etkileyerek mükemmel sınırlar çizdiğini ifade ederler (Ayvazoğlu vd., 2020, s. 561). Akültürleşme olgusu, bu noktada bir süreç olarak açıklanarak farklı kökenden olanların bir arada yaşamalarıyla oluşan ve öğrenilen uyum olarak tanımlanabilir (Berry vd., 2006, s. 307). Tanımdan hareketle, farklı gruplar arasında ortaklık veya farklılıklardan ortaya çıkan değerler ve algılar akültürleşmenin lokomotif

unsurlarını da belirleyecektir. Bu noktada din olgusu, göçmenin kendi topluluğunu birleştirerek ötekinden ayırt edilmesine yardımcı bir unsur olduğu gibi; bu makalede tartışacağımız üzere, göçmen olan “öteki” ile ev sahibi toplum arasında bir aidiyet bağı kurulması veya politik aidiyet projesinin çıkış noktası niteliğini taşıması adına fonksiyonel bir karaktere de sahiptir.

Politik aidiyet kavramının içinde barındırdığı sınır inşası konusunu İngiltere'nin son 70 yıllık geçmişinde farklı politika yapımcılar tarafından üretilen politik aidiyetlerle son derece net bir biçimde açıklayan Yuval Davis, bu süreci üç döneme ayırır. İngiltere'nin ilk döneminde politik aidiyet ırka dayalı unsurlar üzerinden kurgulanırken; Margaret Thatcher'in Başbakanlığı ile “kriket oynama testi” olarak adlandırılan ve kültürel özellikleri barındıran unsurlar üzerinden ait olma nosyonu getirilmiştir. Üçüncü dönemde ise Tony Blair'in İşçi Partisi, çokkültürlülüğün (multiculturalism) öldüğünü ilan ederek, sosyal ve topluluk entegrasyonunu ön plana çıkartmıştır. Bu yeni politik aidiyet döneminde artık duygusal ve kimliğe dayalı özelliklere ek olarak demokratik vatandaşlığı iyi bir şekilde yürütmeye ilişkilendiren belli siyasi ve etik değerlere sahip olmak “biz” olma inşasına dâhil edilmiştir. Yuval Davis, böylesi bir politik aidiyet projesinin demokrasi ve insan haklarına yaptığı vurgu ile yalnızca kendi sınırlarında değil (İngiliz aidiyetinin ötesine geçen, dünyada edinilmiş bir misyon olarak), diğer ülkelerdeki savaşlara da (örneğin Kosova, Afganistan, Irak Savaşı) müdahil olabilmeyi meşru gösterdiğini ifade eder (2006, s. 210-212).

Türkiye'de Yaşayan Suriyeliler İçin Politik Aidiyet Projesinin Kavramsal Sınırları

Suriye'de 2011 yılından bu yana görülen iç savaş, milyonlarca Suriyelinin ülkesini terk etmesine yol açmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

nin (BMMYK) her yıl yayınlanan Küresel Eğilimler Raporu'na¹ göre, Türkiye, dünya genelinde en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke unvanını elinde tutmaya devam etmektedir (BMMYK Global Trends Forced Displacement Report, 2021). Göç İdaresi Başkanlığının yayınladığı² rakamlarla da belirtmek gerekirse, 15 Eylül 2022 itibariyle kayıt altına

¹ BMMYK tarafından yıllık olarak yayınlanan “Global Trends Forced Displacement” 2021 yılı Raporuna erişim için bkz. <https://www.unhcr.org/publications/brochures/62a9d1494/global-trends-report-2021.html>

² İlgili tablo için bkz. Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

alınan 3 milyon 656 bin 157 geçici koruma altındaki Suriyeli ile dünyada en fazla Suriyeli nüfusu barındıran ülke niteliğindedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023).

Peki Suriyelileri bu yoğunlukta Türkiye'ye göç etmeye sevk eden faktörler nelerdir? Bu konuda, öncelikle aşağıda adı geçen ve mevcut saha çalışmalarıyla desteklenmiş olan literatürün açıklayıcı bir yanının bulunduğunu ifade etmek gerekir. Diğer yandan sorunun cevabı olarak ilk akla gelenler arasında Türkiye'nin bir dönem uyguladığı açık kapı politikası, Suriye ile Türkiye arasında 911 km'lik bir sınırın varlığı, Türkiye'nin göç edenlerin bir kısmı açısından Avrupa'ya açılan bir transit ülke olarak düşünülmesi, topluluklar arası tarihsel ve kültürel ortaklıklarla akrabalık bağlarının bulunması sıralanabilir. Ancak makalemiz politik aidiyet tartışmasına odaklandığı için, Türkiye'nin Suriyeli mülteciler³ tarafından tercih edilmesinin nedenleri politik aidiyet kavramıyla ilişkilendirilerek analiz edilecektir.

Muhtemel bir politik aidiyet projesinin kavramsal sınırlarını ortaya koyabilmek için meseleye ilk olarak ev sahibi toplumun siyasi otoritesinin tutumu ve ikinci olarak mültecinin tutumu olmak üzere iki taraflı bakarak, bu iki grubun tutumlarındaki kesişen noktaları tespit etmek gerekir. Bu anlamda, aşağıdaki saha çalışmalarında da görüldüğü üzere, Suriyelileri Türkiye'ye göç etmeye ve burada bir yaşam kurmaya yönelten en önemli aidiyet unsurlarının başta din unsuru olmak üzere, ortak mirasın ve ortak tarihin sonucu olan kültür etkeni olduğu görülmektedir⁴. Diğer yandan İslam ile sınırlanan Müslümanlık unsuru ve kültürel ortaklık kapsamında lanse edilen Osmanlı miras ve tarihinin Türkiye'de siyasi otorite tarafından Suriyelilere dönük eylem ve söylemlerde sıklıkla kullanılması göz ardı edilemez. Dolayısıyla iki grubun tutumunda kesişen noktalar din ve ortak miras ile tarih unsurlarını içine alacak şekilde kültürdür.

Din, toplulukların yakınlığının ispatı için önemlidir ve örneğin dini bayramlar gibi kültürel pratiklerin de iki toplum için benzerliğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle din, kimi zaman kültürel alana da

³ Savaş sonrası kitlesel göçle Suriye'den Türkiye'ye göç eden Suriyeliler, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesine istinaden 22.10.2014 tarihinde yayımlanan 6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında "geçici korunanlar" statüsünde bulunmaktadırlar (6883 Sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği, md. 3(1)f). Bu makalede, bu statülerinin bilincinde olarak "geçici korunanlar" yerine, sosyolojik açıdan "mülteci" ya da günlük yaşamda sıklıkla kullanılan "Suriyeli" ifadesi kullanılmaktadır.

⁴ Türkiye'nin daha önce kabul ettiği göçmenlerde (Bulgaristan, Bosna Hersek, Ahıska Türkleri gibi) de soydaşlık, din, ortak miras gibi unsurların etkili olduğu söylenebilir.

sirayet ederek toplumlar arası yakınlaşmayı artırır ve siyasi irade bu fonksiyonu kullanma becerisine sahiptir. Yılmaz'ın (2019, s. 16) belirttiği gibi devletin nazarında din, mültecilerin kabulünü ortaya koyan politik tercihin kaynağı olarak önemli bir yerdedir. Bu anlamda, iki toplum arasında söylemlerle yürütülen uyum çalışmaları içerisinde din faktörü, işlevsel anlamda benzerlik kurmaya yönelik bir fonksiyona sahiptir (Yılmaz, 2019, s. 18). Diğer yandan, Türk ve Suriyeli toplumlar arasında kültürel benzeşme de ortak miras ve tarih üzerinden şekillenen kültür ortaklığına atıfla tanımlanmaktadır. Ancak, Suriyelilere yönelik bir saha çalışmasında (Çiftçi, 2019) Türkler ile kültürel benzerliğin birçok alanda bulunmadığı ve bu nedenle aidiyetin düşük olduğu; iki toplum arası kültürel farklılıklardan dolayı Suriyelilerin bulunduğu şehirlerde diğer Suriyelilerle birlikte yaşama, birbirinden alışveriş yapma davranışları geliştirerek dayanışma gösterdikleri tespit edilmiştir (Akın ve Bozbaş, 2020, s. 64). Ayrıca, kültürel bir perspektiften bakıldığında, Türk toplumunda genel olarak Arap kimliği ile eşanlamı sayılan bir "Suriyeli" profilinden bahsetmek mümkündür. Çevik ve Buz'un (2022, s. 523) araştırmasında da yer aldığı gibi, Suriyelilerin kendileri de bu yönde bir tanımlamaya dair bir kabulleniş sergilemektedir.

İki toplum arasındaki ortak miras veya tarih dışındaki kültürel farklar, olası bir politik aidiyet projesinde siyasi otoritenin «biz» arayışına çözüm olarak kültürlerarasılık (interculturalism) nosyonunu eylem ve söylemlerinde kullanmasına neden olabilir. Nitekim son 20 yıllık süreçte dünya genelinde çokkültürcü politikaların benimsendiği ülkelerde, özellikle de marjinalleşmenin artması nedeniyle kültürlerarasılık yeni bir alternatif yaklaşım olarak görülmektedir (Taşçı ve Kara, 2019). Örneğin, Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi, 2008 yılında yayınlanan Kültürlerarası Diyalog Hakkındaki Beyaz Kitap belgesini onaylayarak Avrupa kimliğinin temelinde kültürlerarasılık olduğunu ilan etmiştir (Kastoryano, 2018, s. 2). Kavramın tanımına bakıldığında, Bouchard'ın ifadesiyle (2011), "bir arada yaşamının yeni formülü" vurgulanmaktadır. Böylesi bir yeni formülün ardındaki temel düşünce olarak ise bireyler, gruplar ve halklar için çoğulcu ve karmaşık bir aidiyet anlayışını bir araya getirmek suretiyle bir siyasi kimlik inşa etmek vardır. Bu formülleştirme içinde kültürlerarasılık, çokkültürcülükten net bir biçimde ayrılır, çünkü ikincisinde ulusal düzeye odaklanılarak ulusal kimlik sorgulanır. Oysaki kültürlerarasılık, diyalogu ve kültürel değişimi kolaylaştıran gruplar arası coğrafi ve fiziksel yakınlığı kullanarak yerel düzeye odaklanır (Kastoryano, 2018, s. 2, 6). Buradan hareketle Türkiye örneğini düşünürsek, kültürlerarasılık söylemi üzerine şekillenen ortak kültür vurgusunun Suriyelilerin aidiyetine ilişkin olumlu bir etki yaratacağı düşünülebilir.

Konuya mültecilerin gözünden bakarken Türkiye’de yaşayan Suriyeliler üzerine yapılan saha araştırmaları ve anketleri içeren çalışmaları (Çevik ve Buz, 2022; Sönmez ve Eriş, 2021; Akın ve Bozbaş, 2020; Çiftçi 2019; Akçapar ve şimşek, 2018; Kaya, 2016; Balcıoğlu, 2018) incelemek gerekir. Bu araştırmalar özellikle din faktörünün, yani Müslüman olmanın, diğer taraftan da Osmanlı İmparatorluğu’ndan gelen ortak miras faktörünün Suriyeliler tarafından Türkiye’yi seçmek ve burada yaşamak için oldukça önemli olduğuna işaret etmektedir. Bunların ortak noktası, Suriyelilerin Türkiye’yi Müslüman bir ülke olmasından ötürü özel olarak tercih etmelerinin din faktörü üzerinden bir güvende olma hissi ve aidiyet duygusu yarattığı üzerinedir. Örneğin, Çevik ve Buz’un araştırmasında (2022) Suriyelilerin tarihsel ortak kader vurgusunu sıklıkla kullandıkları vurgulanmaktadır. Araştırmanın bulguları arasında Suriyelilerin Arap etnik kimliğine yüklenen olumsuz algının farkında olarak, aynı coğrafyadan geldiğini ve ortak bir tarihe sahip bulunduğunu sıkça belirtmeleri, esasen bu grupların, var olan önyargılara rağmen, Türk toplumu ile aralarındaki kültürel benzerliğe verdikleri önemi gözler önüne sermektedir (Çevik ve Buz, 2022, s. 526).

Diğer yandan söz konusu araştırmalar içerisinde güvende olma hissi Avrupa gibi Müslümanların azınlıkta olduğu bölgelere göç etmekten çekinmelerinden (Akın ve Bozbaş, 2020, s. 58) ve özellikle de çocuklarının geleceği için “Müslüman” bir ülke olan Türkiye’de yaşamayı tercih etmelerinden (Sönmez ve Eriş, 2021) anlaşılabilir. Araştırmalara konu Suriyeliler, kimlik siyasetini de içeren bir şekilde, çocuklarının “Müslüman” kimliklerinin Türkiye’de yaşamak suretiyle güvence altında olduğunu, bu nedenle Avrupa’daki istihdam olanaklarının görece daha avantajlı olmasına rağmen Türkiye’yi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Sonraki başlıklarda bu ikili yapı taşı üzerine inşa edilen politik aidiyet projesinin somut olarak görüldüğu alanlar, hukuki çerçeveye dayalı eylemler ve politikalar ile hükümet yetkililerinin bu konudaki söylemleri analiz edilecektir.

Suriyelilere Yönelik Politik Aidiyet Projesinin Eylemleri

Türk hukuk sisteminde zorunlu veya gönüllü göç akışlarına ilişkin düzenlemeler, özellikle Türk (soylu) olmak üzerine kurgulanmış bir dizi çekinceyi içeren bir göç yönetimini ortaya çıkarmaktadır. 1934 İşkân Kanunu ile başlayan süreçte göç ile ilgili kanunlarda, Türk olmak veya Türk soyundan olmak göçmene kanun nazarında ayrıcalıklı bir yer edindirmektedir. Nitekim bu Kanunda Türk menşeli ve Türk kültürüne ait olan göçmenlerin ülkeye göç ve entegrasyonlarını kolaylaştırmak,

tam tersi duruma sahip olanların ise mülteci sıfatıyla ülkeye girişlerini engellemek amaçlanmıştır (İçduygu ve Aksel, 2013, s. 171). Devam eden süreçte Türkiye, 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme ve 1967 Protokolü'ne taraf olmasına rağmen, Avrupa'dan gelmeyenlere mülteci statüsü vermemeye dönük coğrafi çekince şartını koymuştur. Üstelik söz konusu çekince Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile korunarak 61. maddede mülteci tanımı yapılmış ve yine "Avrupa'da meydana gelen olaylar" ifadesi maddeye eklenmiştir (Baykal ve Yılmaz, 2020, s. 644). Dolayısıyla Türkiye'nin klâsik ve ana hatları değişmeyen göç politikasını tanımlarken, göçmenlere yönelik güvenlik odaklı ve korumacı bir yapı inşa ettiği ve bunu günümüzde de korumak istediği söylenebilir (Baykal ve Yılmaz, 2020; Zihnioğlu ve Dalkıran, 2022; Üstübcü, 2018).

Ancak küreselleşme ile hareketliliğin artması ve Türkiye'nin yakın çevresinde yaşanan gerilimler, Türkiye'yi göç kanunları ve hukuki yapı konusunda değişime zorlamıştır. Gerçekleştirilen en köklü değişiklik, 2013 yılında çıkarılan YUKK olarak görülebilir. Bu kanun ile Türkiye göç alanında kapsamlı ve bütüncül bir yasal çerçeveye erişmiştir. Örneğin, 1950 yılında yürürlüğe giren Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, YUKK sonrasında yürürlükten kaldırılmıştır (Baykal ve Yılmaz, 2020, s. 643). Ayrıca, savaş sonrası Türkiye'de yaşamaya başlayan Suriyelilerin yasal statülerini belirlemek amacıyla YUKK 91. maddesi "kitleli akın" durumlarına karşı yeni bir uygulama niteliğinde olan "Geçici Koruma" statüsünü ortaya çıkarmıştır. Bu maddeye dayanarak, Eylül 2014'de benimsenen "Geçici Koruma Yönetmeliği" ne göre, Suriye vatandaşlarına, vatansız kişilere, 2011'de başlayan olaylar nedeniyle Suriye'de yerinden edilen mültecilere (Zihnioğlu ve Dalkıran, 2022, s. 2461) ve 2016 yılında Yönetmelik'te yapılan değişiklikte Nisan 2011 sonrasında Türkiye'ye gelmiş ve 20/3/2016 tarihinden sonra Türkiye üzerinden düzensiz yollarla Ege adalarına geçmiş olan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarından, Türkiye'ye geri kabul edilenlere koruma talep etmeleri halinde (2014/6883 Geçici Koruma Yönetmeliği Geçici Madde 1(6)) geçici koruma sağlanmaktadır. Bunların yanı sıra, YUKK 103. madde kapsamında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Genel Müdürlüğün kurulmasındaki temel amaç, başta Suriyeliler olmak üzere Türkiye'de yaşayan zorunlu göçmenlerin hukuk tarafından tanınarak statülerinin belirlenebilmesi için bir temel başvuru mercii oluşturulması, bu kişilerin barınma ve istihdam gibi temel ihtiyaçlarının giderilmesi ve ev sahibi toplumla kültürel farklılıklardan dolayı ortaya çıkabilecek sorunların giderilmesidir (Baykal ve Yılmaz, 2020, s. 645). Çalışmanın devam eden başlıklarında olası bir aidiyet projesinin somut eylemleri

olarak 2011 sonrası Vatandaşlık Kanunu kapsamında gerçekleştirilen değişiklikler ve Göç İdaresi Başkanlığının “uyum” nosyonu incelenmiştir.

Vatandaşlık Verilmesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana vatandaşlık rejimi incelendiğinde, karşımıza etnik köken bağına gözetilen eski politika ve sonrasında bu bağın gevşetilmeye çalışıldığı yeni bir politika çıkmaktadır. Eski politikanın en önemli kanıtı olarak 1928 ve 1964 tarihli Vatandaşlık Kanunlarında Türk vatandaşlığı kan bağı ilkesi üzerine şekillenmektedir (Akçapar ve Şimşek, 2018, s. 179). Ancak 2000'li yıllar, yeni politikanın sinyalleri olarak vatandaşlık statüsü bakımından Türkiye'de önemli hukuki değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Türk vatandaşlık rejimindeki değişimin ilk önemli sinyalleri 2003 yılında yürürlüğe giren 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve bu kanunu 2016 yılı itibarıyla fesheden 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'dur. Bu Kanun, işgücü göçünde seçiciliğe vurgu yapmaktadır. Nitekim bu Kanunla çıkarılan Turkuaz Kart uygulamasıyla “nitelikli” yabancılara stratejik öneme haiz alanlarda -ki çoğu zaman bu alanlar yüksek eğitim düzeyi, profesyonel deneyim ve Türkiye'ye yatırımlar ile sınırlanmıştır- kalıcı çalışma izni verilmesi mümkün kılınmıştır. Vatandaşlık rejiminde değişimlerin yolunu açan bir diğer hukuki dönüşüm 2006 yılında benimsenen yeni İskân Kanunu'dur. Söz konusu Kanun, göçmenler için resmi iskân yolunu kolaylaştırarak kısa sürede vatandaşlığa giden yolu da açmıştır. Ancak şurası kesindir ki, bu yol tüm göçmenlere açık bir yol değildir ve yeni İskân Kanunu ile Türk köken ve kültürünü öncelikli tutarak belirli grupları hukuki bakımdan ayrıcalıklı tutma eğiliminde bir değişiklik gerçekleşmemiştir (Çetin, Aras ve Mencütek, 2018, s. 657).

5901 sayılı Vatandaşlık Kanunu'nun 5. maddesine göre Türk vatandaşlığı doğuştan ya da sonradan elde edilebilir. Doğuştan vatandaşlık alınmasının akrabalık veya doğum yeri kuralı olmak üzere iki yolu bulunur. Kural gereği, bir çocuğun Türk bir anne veya babasının olması, o çocuğu Türk yapar. Çünkü bu durum, Anayasa'nın 66. maddesinde de belirtildiği üzere Türkiye Cumhuriyeti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olmanın bir yoludur. Her ne kadar doğum yeri, vatandaşlık alınması açısından etkili bir unsur olsa da Türkiye coğrafyasında doğmak her zaman vatandaşlığı otomatik olarak getirmez. Dolayısıyla doğum yeri ile ilgili hüküm, ülkede vatansız çocuklar olmasının önüne geçmek amacıyla getirilmiş ve Türkiye'de doğarak annesi ya da babası üzerinden vatandaşlık alamayan çocuklar için geçerli kılınmıştır (Çetin, Aras ve Mencütek, 2018, s. 658). 5901 sayılı Vatandaşlık Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin

usul ve esasları düzenleyen 2010/139 sayılı Yönetmelik ile vatandaşlık ve Türk soylu olma arasındaki bağın daha da gevşetildiği söylenebilir. Örneğin, Madde 11(1) gereği kendi ailelerinin vatandaşlığını alamama durumunda vatansız çocuklara koruma sağlamak ve Madde 14(1-b) gereği istisnai durumlarda vatandaşlık vermek mümkün hale gelmiştir (Akçapar ve Şimşek, 2018, s. 180).

Vatandaşlık Kanunu'ndaki son düzenlemeler, ülkede yaşayan Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusu ile yakından ilgilidir. Suriyelilere Türk vatandaşlığı verilmesi hakkında ilk siyasi söylem, 2016 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından Kilis'te dile getirilmiş ve bu sürecin ardından oluşan milliyetçi korkuları yatıştırmak adına Hükümet yetkilileri, Suriyelilere verilecek olan vatandaşlığın başvuruda bulunanların istisnai düzeydeki yüksek becerileri ve yüksek eğitim düzeyleri üzerinden belirleneceğini açıklamışlardır (Akçapar ve Şimşek, 2018, s. 177). Aralık 2016'da çıkarılan ve Suriyelilerin de vatandaşlık alabilmesinin yolunu açabilecek "istisnai vatandaşlık" kriterleri 5901 sayılı Kanun'un 12. maddesine getirilen hükümler uyarınca açıkça ifade edilmiştir. Bu madde gereğince istisnai hükümler üç kategoride ele alınmaktadır. Bunlardan ilkinde göre Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunan kişiler istisnai vatandaşlık hakkına sahiptir. İkinci kategoride 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 31. maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu istisnai vatandaşlık alabilir. Son kategoride ise vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler bu tarz bir hakka sahiptir.

Diğer yandan 2010/139 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik incelendiğinde, 20. maddede, "Türk vatandaşlığının istisnai olarak kazanılması, başvuru için gerekli belgeler ve yapılacak işlemler" başlığında devletin ve vatandaşlığa aday olan kişinin karşılıklı iktisadi çıkarları etrafında şekillenecek bir vatandaşlığa kabul politikasının çerçevesi çizilmektedir.

Suriyelileri de kapsamına alan istisnai vatandaşlık kriterlerini içeren hükümler, Rottmann'ın ifadesiyle (2021, s. 255-256), kesin süreç veya gereklilikler bakımından net değildir. Daha açık bir ifadeyle, Suriyelilerin Türk vatandaşlığı elde etmeleri için kesin süreç veya değerlendirme gereklilikleri net olarak bilinmemektedir. Benzer bir değerlendirme Akçapar

ve Şimşek (2018) tarafından da dile getirilmekte ve düzenlemelerin seçici bir nitelik taşıdığı; kültürel ve ekonomik sermaye sahibi ve çoğunlukla da Sünni arka plana sahip Suriyelilerin vatandaşlığını hedeflediği öne sürülmektedir. Bunu gerekçelendirirken Hükümetin Türk vatandaşlığı ile ilgili başvuru kabul etmediği ama vatandaşlığa kabul edilecek kişileri görüşmeye çağırma yoluyla karar verdiğini ifade eden Akçapar ve Şimşek (2018), bireysel görüşmelerden önce bilgilerin Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu ve Göç İdaresinden alınarak değerlendirildiğini belirtmektedir. Buradan hareketle çoğunluğu Sünni Müslüman olan Türkiye'deki Suriyelilerin sahip oldukları dini arka plandan ötürü vatandaşlığa kabul için "uygun" göçmenler olduğu ifade edilmektedir (Akçapar ve Şimşek, 2018, s. 180).

Vatandaşlık hususuna sadece kanun yapıcı ve hükümet gözüyle değil, göçmen veya mülteci gözünden de bakmak, başka bir ifadeyle- madalyonun öteki tarafını incelemek, meseleyi bütüncül olarak analiz etmek ve aidiyetin sınırlarını çizmek bakımından önemlidir. Bu noktada, Türkiye'de yaşamakta olan Suriyelilere yönelik yakın zamanda gerçekleştirilen çalışmalar Suriyelilerin Türk vatandaşlığı almak istediklerini gözler önüne sermektedir (Mülteci-Der, 2017; Akçapar ve Şimşek, 2018; Rottmann, 2021; Dost, 2015). Ancak bu araştırmaların bir kısmı, söz konusu isteğin temel gerekçesinin Türkiye'ye aidiyetle ilgili olmadığını, geleceği daha iyi görebilmek ve daha fazla güvende olmak üzerinden bir vatandaşlık talebinin bulunduğunu vurgulamaktadır (Akçapar ve Şimşek, 2018; Rottmann, 2021). Nihayetinde, resmi anlamda mülteci statüsü alamayan bu kişiler için "vatandaş" olmak, hiçbir politik baskı veya zorlama olmadan ülkede kalmayı güvence altına almak, ait olmadan da sisteme dâhil olmak anlamına gelebilir. Bu yönüyle politik aidiyet projesinin muhatapları olan Suriyelilerin, esasen sistemin içinde bir yer edinebilmek amacıyla böylesi bir projeyi destekleyecekleri söylenebilir.

Göç İdaresi Başkanlığının Yapısı ile Uyum Alanındaki Eylem ve Politikası

YUKK 103. maddesi gereğince 2013 yılında İçişleri Bakanlığına bağlı olarak Genel Müdürlük statüsünde kurulan ve 2021'den bu yana adı Göç İdaresi Başkanlığı olan bu kurum, göç alanına ilişkin mevzuat ve idari kapasiteyi geliştirmek, politika ve stratejileri uygulayıp koordine etmek ve uyum süreçlerine ilişkin işleri yürütmekle görevlidir. YUKK 96. maddesinde uyum, "yabancılara ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak

bilgi ve beceriler kazandıracak faaliyetler” olarak tanımlanmıştır.

Göç İdaresi Başkanlığının uyum felsefesi kapsamında, YUKK 96. maddesine uygun olarak yürüttüğü uyum faaliyetlerinin ülke genelinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından faydalanarak kurumlar arası iş birliğine dayalı olması amacı, kurumun web sitesinde dile getirilmiştir. Aynı şekilde, kurumun uyum felsefesinin diğer bileşenleri, gönüllülük ve karşılıklı hareket etme ilkeleri olarak belirtilmiştir. Bu ilkelerin ise uyum sürecine dâhil olan tüm aktörlerin aktif katılımlarını sağlamak ve aktörler arası etkileşimi dinamik tutarak süregiden bir diyalog oluşturmak amacıyla oluşturulduğu öne sürülebilir.

Uyum alanında Göç İdaresi Başkanlığının günümüze kadar oluşturduğu en önemli belge, 2018-2023 Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı'dır. Planda belgeye konu göçmenlerden kastın İskân Kanununda kullanılan anlamından farklı olarak yasal kalış imkânına sahip yabancı, uluslararası koruma başvurusu veya statüsü sahibi kişiler ile geçici korunan Suriyeliler olduğu giriş bölümündeki ilk dipnotta belirtilmiştir (Uyum Strateji Belgesi, s. 11). Belge'nin hazırlanması aşamasında uyuma yönelik geliştirilmesi gereken tematik alanlar toplumsal uyum, bilgilendirme, eğitim, sağlık, işgücü piyasası sosyal hizmet ve yardımlar olarak belirlenmiş ve bu alanlara yönelik stratejik önceliklere, yapılması gereken faaliyetlere ve beklenen sonuçlara yer verilmiştir.

Belge'nin sunuş kısmında “Ülkemize uyum sağlayan kişilerin marjinalleşme riskinin azalmasıyla kamu düzeni ve güvenliğine dolaylı olarak destek olunacaktır” (Uyum Strateji Belgesi, s. 9) ifadeleri esasen uyum faaliyetlerine güvenlikçi bir zemin üzerinden yaklaşıldığını göstermektedir. Diğer yandan Belge, çokkültürcü pratikleri destekler şekilde göçmenin dil, din ve kültür gibi farklılıklarının tanınmasını desteklemekte ve çeşitliliğin toplumsal kabulünü uyum faaliyetlerinin kapsamına dâhil etmektedir (Uyum Strateji Belgesi, s. 12).

Belge'nin benimsediği ilkeler arasında yer alan katılımcılık ve ayrımcılık yapmama ilkeleri politik aidiyet projesinin nüvelerini aramak bakımından önemlidir. Bu noktada, özellikle katılımcılık ilkesinin açıklamasında Belge'de, hazırlık çalışmalarının ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve göçmenlerle düzenlenen toplantılarla desteklendiği belirtilmiştir (Uyum Strateji Belgesi, s. 17). Dolayısıyla toplantılarda hem bahse konu kurum ve kuruluşlardan hem de göçmenlerden görüş alınmış ve Belge'ye aktarılmıştır. Ancak Belgede görüşülen göçmenlerin kimler olduğu

veya hangi ulusal, etnik ve dinsel kimliklere sahip olduklarına ilişkin bir geri plan bilgisi verilmemiştir. Türkiye’de yaşamakta olan uyuma konu göçmenlerin kültürel, dinsel veya mezhebe dayalı olarak homojen bir yapıda bulunmadıkları göz önünde tutulursa, görüşme yapılan göçmen grubunda böylesi heterojen bir seçim yapıp yapılmadığı belli değildir.

Göç İdaresi Başkanlığının eylemleri kapsamında incelememize konu olan bir diğer alan, kurulduğu günden bu yana gerçekleştirilen projelerdir. Projelerin fon kaynaklarının genel itibariyle Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Uluslararası Göç Örgütü gibi uluslararası örgütler ya da ikili iş birliği kapsamında İsviçre, Hollanda, İngiltere gibi münferit ülkelerden geldiğini belirtmek gerekir. Kuruluşundan Ekim 2022 dönemine kadar Göç İdaresi Başkanlığının tamamlanmış olan 74 projesi bulunmaktadır. Başkanlığın web sitesi üzerinden gerçekleştirilen incelemede projelerin büyük bir çoğunluğunun detaylarına ulaşılammakla birlikte, ilgili projelerin büyük bir çoğunluğunun gönüllü ya da destekli geri dönüş konusuna yönelik olduğu söylenebilir. Diğer yandan, Ekim 2022 itibariyle, Göç İdaresi Başkanlığının devam eden 19 projesi incelendiğinde, konuların düzensiz göçün önlenmesi, yabancıların ve insan ticareti mağdurlarının insan hakları açısından haklarının korunması, sosyal uyum, düzenli göçün teşviki ve göç yönetimi politikalarının kalkınmaya dönük uygulanması başlıklarında toplandığı söylenebilir. Yürütülmekte olan toplam 2 sosyal uyum projesinde, sosyal uyum ve yaşam alanında kısa süreli eğitimler gerçekleştirilmesi ve yabancıların hak ve hizmetlere erişimlerinde bilgilendirmenin iyileştirilmesi; bununla birlikte bilgilendirme mekanizmalarında yenilikçi araçların kullanılması gibi amaçlar gözetilmektedir.

Suriyelilere Yönelik Politik Aidiyet Projesinin Söylemleri

Çalışmanın önceki başlıklarında olası bir politik aidiyet projesinin kavramsal sınırları ile; Türkiye’nin göç alanındaki yasal mevzuatında vatandaşlıkla ilgili önemli değişikliklerine ve göç politikasının uygulayıcısı konumunda olan Göç İdaresi Başkanlığının faaliyetlerine yer verilmiştir. Bu bölümde ise politik aidiyet projesinin girişimcisi ve uygulayıcı niteliğinde olan hükümet nazarında, politika yapıcılarının Suriyelilere yönelik söylemleri eleştirel söylem analizi yöntemiyle analiz edilecektir⁵.

Yöntem

⁵ Türkiye’de yaşayan Suriyeliler üzerinden geliştirilen söylemlerin eleştirel söylem analizi yöntemiyle analiz edildiği benzer çalışmalar için bkz. Livberber, 2021; Devran ve Özcan, 2016; Gölcü ve Dağlı, 2017; Çağlar ve Özkır, 2014.

Söylemler, toplumsal olaylar, kurumlar ve toplumsal yapılar tarafından şekillendirilen ve aynı zamanda bunları şekillendiren analitik yapılarıdır: Olayları, bilginin nesnesini, insanlar arasındaki ilişkileri ve toplumsal kimlikleri oluştururken toplumsal statükonun devamına, yeniden üretilmesine veya onu dönüştürmeye de katkıda bulunurlar (Fairclough vd., 2011, ss. 357-358). Söylemler, günlük konuşmalar, parlamento tartışmaları, basında çıkan haberler, akademik makaleler, reklamlar ve daha birçok türde karşımıza çıkmaktadır (Van Dijk, 2011, s. 5). Söylem analizinin “eleştirel” biçimi, söylem ve güç/iktidar arasındaki ilişkiyi ele almaktadır (Van Dijk, 2001, s. 363). Bu görüşü destekler biçimde, Fairclough vd.’ne (2011) göre iktidar ilişkileri söyleseldir. Eleştirel söylem analizi, sosyal sorunları ele alır ve bu görüşe göre söylem, metnin ötesinde toplumu ve kültürü inşa eder, aynı zamanda tarihsel ve ideolojiktir; söylem analizi de bu çerçevede yorumlayıcı ve açıklayıcıdır (Fairclough vd., 2011, s. 367-373). Üstü örtülen ve gizlenen iktidar ilişkilerini ortaya çıkarmaya ve sonra pratik açıdan da geçerli olan sonuçlara ulaşmaya çalışır (Wodak ve Meyer, 2009, s. 20).

Makalenin bu bölümünde, Türkiye’de yaşamlarını sürdüren Suriyelilere ilişkin politik aidiyet söylemleri, devletin resmî haber ajansı olan Anadolu Ajansının (AA) haber metinleri üzerinden incelenmiştir. Araştırmaya konu haberlerin zaman aralığı, Suriye’den Türkiye’ye kitlesel göçün başlangıcı olan Nisan 2011’den Kasım 2022 dönemine kadar olan süreci kapsamaktadır. Bu zaman aralığında bulunan tüm haber metinleri içerisinde, politik aidiyetin unsurları göz önünde bulundurularak belirlenen anahtar sözcüklere göre tarama yapılmış ve ilgili kelimelerin bulunduğu haber metinleri araştırmaya dahil edilmiştir. Buna göre politik aidiyetin kavramsal sınırları kapsamında, din ve kültürel benzerliğe karşılık gelen “ensar-muhacir” ile “Suriyeli kardeş” anahtar kelimeleri tespit edilmiş ve haber metinlerinde taranmıştır. Politik aidiyet projesinin eyleme dönük girişimleri kapsamında da vatandaşlık yasasındaki değişikliklere karşılık gelecek şekilde “Suriyeli vatandaş” anahtar kelimesi taranmıştır. Belirlenen anahtar kelimeler, aynı zamanda politik aidiyet temasının birer alt temasını teşkil etmektedir.

Politik aidiyet projeleri genel olarak hükümetler tarafından inisiyatif alınarak uygulanan projelerdir. Keza Türkiye için de durum farklı değildir. Bu nedenle incelenen haberlerde, ilgili dönemi içerecek şekilde, cumhurbaşkanı ve yardımcısı, başbakan ve yardımcısı, içişleri bakanı, dışişleri bakanı, milli savunma bakanı ve diğer bakanların; ana muhalefet ve diğer muhalefet partilerinin temsilcilerinin, diyanet işleri başkanının, nüfus ve vatandaşlık işleri genel müdürünün, belediye başkanlarının,

Kızılay ve AFAD gibi kurum temsilcilerinin açıklamalarının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda, Türkiye'nin göç yönetiminde en etkili olan, karar verme ve siyasa üretme bakımından temsiliyetin en üst kademelerinde yer alan, cumhurbaşkanı ile içişleri bakanının ve Haziran 2018 seçimleri öncesinde başbakanın konuşmalarının yer aldığı toplam 55 haber metni eleştirel söylem analizi yoluyla incelenmiştir. Buna göre, politik aidiyet ile ilgili söylemler, seçilen araştırma yönteminin olan arka plan, dönemin konjonktürü ve özellikle önceki bölümlerde irdelenen yasal ve kurumsal boyutlarla ilişkisi göz önünde bulundurularak yorumlanmış ve olası bir politik aidiyet projesinin izi sürülmüştür.

Bulgular ve Analiz

Anahtar kelimelerle yapılan tarama sonucunda “ensar-muhacir” in 118 haberde; “Suriyeli kardeş” in 389 haberde ve “Suriyeli vatandaş” in 212 haberde yer aldığı tespit edilmiştir. Böylece anahtar kelimelerin bulunduğu toplam 729 habere erişilmiştir. Her bir haber içeriği tek tek incelenmiş olup, hazırlanmış olan tabloyla haberlerin anahtar kelimelere ve yıllara göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 1

Haber metinlerinin dağılımı

Yıl	Ensar-Muhacir	Suriyeli Kardeş	Suriyeli Vatandaş
2011	-	-	1
2012	-	10	2
2013	7	23	14
2014	13	27	14
2015	6	14	7
2016	22	57	29
2017	20	53	35
2018	23	73	36
2019	14	64	33
2020	7	31	21
2021	-	24	7
2022	6	13	13

Toplam	118	389	212
---------------	------------	------------	------------

Tabloya göre her üç temada 2016-2018 yılları arasında gözle görülür bir artış olmakla birlikte; 2018 sonrasında bu temalara dayalı haberlerde yine belirgin bir düşüş gözlemlenmektedir. Bunun muhtemel sebeplerinden biri, 2016 yılında Avrupa Birliği ve Türkiye arasında imzalanan Mutabakatın Türk Hükümeti için yarattığı sorumluluklar olabilir. Nitekim Mutabakat gereği Türkiye topraklarını kullanarak Avrupa'ya giren düzensiz göçmenlerin iadesi sorumluluğunu üstlenen ve her iade için bir Suriyeliyi Avrupa'ya göndermeyi beyan eden bir siyasi iradenin Suriyelilere yönelik söylemlerinde daha seçici ve kontrol odaklı davranması beklenir. Bu tutumun politik aidiyet projesine yansması, din ve kültürel ortaklık vurgularıyla Suriyelilerin bizden olduğu ve dolayısıyla, "seçilmiş" Suriyelilerin vatandaş olabilecekleri mesajlarının sıklıkla verilmesidir. Diğer yandan 2016-2018 yıllarında Türkiye'de Suriye kaynaklı terör saldırılarının artması, Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığının yükselmeye başlaması ve Suriye'nin kuzeyine yönelik hareketlerin başlatılması gibi gelişmeler, bu temalı haberlerin artışındaki olası etkenlerdir.

Temaları tek tek ele almak gerekirse, Suriyelilerin Türkiye'ye gelişlerinin ilk yıllarında (2011-2013) ensar-muhacir temalı haberlerin görece az olduğu görülmektedir. Bunda Türkiye'ye gelen Suriyelilerin henüz sayıca az olmaları etkili olmuş olabilir. Gelenlerin sayısı ve görünürlükleri arttıkça ensar-muhacir temalı haberlerin sayısı da artmaktadır. 2018 seçimlerinden sonra temanın kullanımında azalış görülmektedir. Koca (2022, s. 53) bu azalışı, iktidarın ensar-muhacir eksenindeki din kardeşliği söyleminin halkta artık karşılık bulmamasına ve halkın Suriyelileri ötekileştirmeye başlamasına bağlamıştır.

"Suriyeli kardeş" vurgusu, 2013 yılı itibarıyla bariz bir şekilde artmıştır. Bu artışta, Mayıs 2013'te Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde gerçekleşen iki ayrı terör saldırısının etkili olduğu haber içeriklerinden anlaşılmaktadır. Kardeşlik vurgusu, Suriye kaynaklı söz konusu saldırılar sonrasında, halkın Suriyelilere karşı muhtemel tepkisinin önüne geçebilmenin bir aracı işlevini görmüştür. Bu amaçla haberlerde terör unsurları lanetlenerek, Türkiye'deki Suriyeliler ile bu terör unsurlarının bağdaştırılmaması gerektiği belirtilmiştir. Temanın 2016-2019 dönemindeki artışı, yine haber başlıklarından yola çıkılarak, Türkiye'nin güneydoğu sınırındaki terör unsurlarına yönelik gerçekleştirilen askeri hareketlerle açıklanabilir. Bu haberlerde, hareketlerin o bölgedeki terör örgütlerini hedef aldığı ve Suriye halkına yönelik olmadığı dile getirilirken, kardeşlik vurgusunun

öne çıktığı gözlenmiştir.

“Suriyeli vatandaş” teması, 2016 yılında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusundaki açıklamaları sonrasında ön plana çıkmıştır. Bu konu, Tablo 1’de de görüldüğü gibi, seçim dönemlerinde (örneğin, 2018-2019 seçimleri) sıklıkla gündeme getirilmiştir. Muhalefet partilerinin vatandaşlık verilerek Suriyelilere oy kullandırılacağı yönündeki açıklamaları ve iktidarın buna yönelik yanıtları güncel siyasetin polemik konusu olmaya devam etmektedir.

"Ensar-muhacir" söylemi, 11 Mayıs 2013 tarihinde, Hatay’ın Reyhanlı ilçesinde meydana gelen bombalı saldırılar sonrasında ilk olarak dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından gündeme taşınmıştır. Ardından dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Kilis’in Elbeyli ilçesinde Suriyelilerin konakladığı bir merkezde “*Aslında bizler aynı coğrafyanın çocuklarıyız ama devletlerimiz ayrı. ... Siz Suriyeli kardeşlerinize kucak açtınız, evinizi açtınız. Bu, İslam tarihindeki ensar-muhacir olayını hatırlatır.*” (AA, 05.12.2013) şeklinde benzer bir açıklama yapmıştır. Gül’ün bu açıklaması yalnızca dini saiklerden yola çıkan bir anlayışı ön plana çıkarmakla kalmayıp Suriye ile coğrafi ortaklığımızın bulunduğu bir kader birliğini de dile getirmiştir.

2014 Cumhurbaşkanlığı seçimi sonrasında bu söylemin cumhurbaşkanı, başbakan ve içişleri bakanından ziyade, dönemin Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç (2014) ve Başbakan Yardımcısı Veysi Kaynak (2016) tarafından yer yer dile getirildiği görülmüştür. İçişleri Bakanı Süleyman Soylu’nun 2019 yılında Arap dünyasından gazetecilerle bir araya geldiği bir toplantıda “*Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, hiçbir zaman mantığını, aklını ve davranış biçimini bizim kendi kodumuz olan ensar ve muhacir kavramının dışına çıkarmadı.*” (AA, 13.07.2019) açıklamasından yola çıkarak söylemin yeniden gündeme getirildiği söylenebilir. Bakan Soylu’nun başka açıklamalarında da Suriyelilerden söz ederken tarihi ve dini bağların, komşuluk ve akrabalık ilişkilerinin varlığı ile ensar-muhacir ruhundan vazgeçilmediğine ilişkin ifadeler yer almıştır (AA, 23.07.2019; 28.07.2019).

Cumhurbaşkanı Erdoğan, 2019 yılında Mevlid-i Nebi Haftası Açılış Programı’nda “*Cihanşümul İslam kardeşliğinin sınırı yoktur. Hiç kimse bizim aramıza ayrılık tohumları ekemez. ...Hani birileri diyor ya ‘Suriyeliler gitsin.’ asla biz bunlara eyvallah edemeyiz. ... Şimdi Allah bizlere ensar olmayı nasip etti. Bombalardan kaçan Suriyeli kardeşlerimize de muhacir olmayı nasip etti.*” (AA, 08.11.2019) demiştir. Eylül 2022’de yaptığı açıklamada ise “*... biz hicret kültürünü iyi biliriz. Muhacir kimdir, bunu çok çok iyi*

biliyoruz. Aynı zamanda bir muhacir olan sevgililer sevgilisi Peygamberimiz yanındaki sahabelerle Medine'ye hicret etmişti. Biz ensar-muhacir ilişkisini en iyi şekilde anladık, yaşadık." (AA, 09.09.2022) açıklamasında bulunmuştur. Cumhurbaşkanı'nın sözü edilen son iki açıklaması, Suriyelilere yönelik ensar ve muhacir söyleminin en net ifadeleridir.

"Suriyeli kardeş" söylemi, incelenen üç tema arasında en fazla sayıda dile getirilendir. Haber içeriklerinden yola çıkılarak kardeşlik vurgusunun ortak miras-tarih ve kader birliğine referansla dile getirildiği görülmektedir. Bu söyleme yönelik Erdoğan'ın, "Bu coğrafyanın, dağınık, zayıf, birbirine karşı husumet içindeki halkları, bir araya geldikçe güçleniyor, refah ve huzurlarını artırıyor, kardeşçe yaşıyor ve tarihin en büyük medeniyetlerini inşa ediyorlardı. Şunu biliniz ki, dünya tarihinin en büyük medeniyetlerinden olan Endülüüs Medeniyeti ve Osmanlı Medeniyeti, işte bu kaynaşmanın, dayanışmanın, birliğin, en önemlisi de kardeşliğin eseridir. Bu bölge ne zaman kucaklaştıysa ne zaman birbirine kardeşçe muamele ettiyse, o zaman büyümüş ve büyük medeniyetler inşa etmiştir." (AA, 31.08.2013) açıklaması ile Davutoğlu'nun "Biz onları kardeş bildik. O coğrafyaları kardeş bildik. ...Aramıza nifaklar sokmak isteyenler oldu. ... ama onlara karşı biz, hep kardeşliği, hep beraberliği, hep dirliği öne çıkardık ve hamdolsun bütün bu zorlukları aştık." (AA, 05.02.2016) şeklindeki açıklamaları bu savı destekler niteliktedir.

Kardeşlik üzerinden vurgulanan bu ortaklıklar, Suriyelilere vatandaşlık verilmesi söylemleri için de destekleyici bir unsur olarak kullanılmıştır. Erdoğan'ın 2016 yılında Kilis'teki "... Suriye'den gelen kardeşlerime diyorum ki; biz sizi kardeşimiz olarak görüyoruz, siz de bizi kardeşiniz olarak görüyorsanız, vatanınızdan uzak değilsiniz; sadece evinizden, toprağınızdan uzaksınız. Türkiye sizin de vatanınızdır. ...Kardeşlerimizin içerisinde inanıyorum ki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak isteyenler var. Konuyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığımızın bu konuda attığı adımlar var." (AA, 02.07.2016) sözleri buna örnek oluşturmaktadır. Bu makalenin "Vatandaşlık" başlığında ifade edildiği gibi bu konuşma, incelenen haberler arasında vatandaşlık verilmesi konusunun dile getirildiği ilk resmi ifade olarak karşımıza çıkmaktadır.

İçişleri Bakanı Ala, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Kilis'te dile getirdiklerini birkaç gün sonra "... bu aşamadan sonra da Suriye'deki gelişmeler dikkate alınarak, oradaki iyileşmenin zorluğu dikkate alınarak, zaman alacağı dikkate alınarak çifte vatandaşlık konusunda düzenlemeler yaptık, değişiklikleri de yaptık ve çalışmalara İçişleri Bakanlığı olarak, Türkiye'nin bütün o göçmenlerin olduğu bölgelerinde daha da hız verdik. Türkiye, dosya dosya ele alıyor. Her bir vatandaşın ailesiyle birlikte dosyası ele alınarak, herhangi bir suça bulaşmamış

olan, Türkiye için bir tehlike, tereddüt olmayan, kendileri için de bizim için de yararlı olacak olan yani toplumsal entegrasyonda da bir sorun olmayan, bizim de ensar anlayışımızı yansıtacak biçimde..." (AA, 12.07.2016) açıklamasıyla vatandaşlık konusunu detaylandırmış ve burada güvenlikçi tutumu açık bir şekilde ifade etmiştir.

"Yarar görülenleri vatandaşlığa alma" politikasının sonuçları, Ala'nın açıklamalarından üç yıl sonra İçişleri Bakanı Soylu'nun "Bunların önemli bir özelliği var. Öğretmen, doktor, mühendis, iş adamı, esnaf, bilim adamı, öğretim üyesi, başarılı öğrencileri listeledik, bunları vatandaş yaptık. Seçiciliğimiz aynı şekilde devam ediyor." (AA, 29.12.2019) ifadelerinde açıkça görülmektedir. Bu ve benzeri haberlerde dikkati çeken bir husus, Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı'nda dile getirilen kurumlar arası eşgüdümlü çalışmanın söylem boyutunda belirgin veya açıklayıcı nitelikte bir karşılığının olmadığıdır. Bu sözler, aynı zamanda çalışmamızda vurguladığımız, Suriyelilerin seçkin bir politik aidiyet projesinin muhatapları olduğu savını da net bir biçimde desteklemektedir.

Sonuç

Bu makalede, politik aidiyet kavramı, Türkiye'de yaşayan Suriyeliler üzerinden analiz edilmiştir. Analiz çerçevesinde, göç mevzuatına, Göç İdaresi Başkanlığı'nın politika ve faaliyetlerine, ayrıca göç yönetiminde etkili olan siyasal aktörlerin söylemlerine yer verilmiştir. Mevzuatta yapılan vatandaşlık kazanımının istisnai durumlarına ilişkin açılımlar, Suriyelilerin bu konuda önünü açmaktadır ancak bu süreç şeffaf bir niteliğe sahip olmadığından siyasal iktidarın etki ve yönlendirmesine açık bir alan yaratmıştır. İktidarın Suriyelilerin vatandaşlık kazanmasına yönelik söylemlerinden yola çıkarsak, zaruri görülenler konusunda seçkin bir yaklaşımın varlığından söz edilebilir. Göç İdaresi Başkanlığı'nın Suriyelileri kapsamına alan ve göç alanındaki en önemli belge olan Eylem Planı'nın henüz sunuş kısmında yabancıların topluma uyumu ile ilgili güvenlikçi bir yaklaşımı öne çıkardığı görülmüştür. Bu tutum, bulgular ve analiz başlığında ifade edildiği gibi, siyasetçilerin söylemleriyle de desteklenmektedir. Diğer taraftan söz konusu belge, çokkültürcü pratikleri destekleme ve çeşitliliğin toplumsal kabulüne ilişkin vurgusuyla uyum perspektifinin çokkültürlülük üzerinden okunabileceğini düşündürmektedir.

Söylem boyutunda politik aidiyet inşasına ilişkin, göç yönetiminde söz sahibi olan siyasetçilerin konuşmalarına dayalı haberler referans alınmıştır. Bu konuşmalarda yer verilen ve dini ortaklığı öne çıkaran "ensar-muhacir" ifadesi hem dini hem de kültürel ortaklığa vurgu yapan

“Suriyeli kardeş” ifadesi ve politik aidiyet projesinin en somut araçlarından biri olan “Suriyeli vatandaş” ifadesi üzerinden eleştirel söylem analizi yapılmıştır. Buna göre, söylemlerde Suriyelilerin Türkiye'ye gelmeye başladıkları ilk yıllarda din kardeşliği üzerinden “Suriyeli kardeş” ve yine İslami içerikli “muhacir” vurgusu belirgin olmakla birlikte, 2018 yılı sonrasında her iki söylem arasında özellikle “ensar-muhacir” ifadesine eskisi kadar yer verilmediği fakat haberlerin birkaçından yola çıkılarak, bu söylemin alt tonlarda hala mevcut olduğu tespit edilmiştir. “Suriyeli kardeş” ifadesi ise son yıllarda muhalefet partilerinin “gidecekler”, iktidar partisinin “zorla gönderemeyiz” tartışmaları ekseninde, ortak bir coğrafyayı paylaşma üzerinden dile getirilen bir hitap unsuruna dönüştüğü görülmektedir. “Suriyeli vatandaş” söylemi, 2016 yılında iktidar partisi tarafından resmi olarak gündeme getirilmiştir. Devamında gelen açıklamalarsa, bize, Suriyelilerle ilgili kamuoyunda süren “geçicilik-kalıcılık” tartışmalarının kalıcılık boyutunun seçilerek “verilen” bir vatandaşlık uygulamasıyla yanıtlandığını göstermiştir.

Tüm bunlar bize Suriyelilere ilişkin güvenlik ekseninden şaşmayan, toplumu bir arada yaşanır kılma yollarını arayan; ancak konjonktüre göre değişen bir yaklaşıma götürmektedir. Buradan hareketle Suriyelilerin nitelik bazında “fonksiyonel” oldukları müddetçe Türk vatandaşlığına kabul gördükleri ve tümüyle göçü yönetenlerce inşa edilmeye çalışılan seçkinci bir politik aidiyet projesinin parçası olduklarını söylemek mümkündür.

Ek Beyan / Declaration

Makalenin tüm süreçlerinde TESAM'ın araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

In all processes of the article, TESAM's research and publication ethics principles were followed.

There is no potential conflict of interest in this study.

The authors declared that this study has received no financial support.

The authors contributed equally to the study.

Kaynakça

Akçapar, Ş. K. ve Şimşek, D. (2018). The politics of Syrian refugees in Turkey: A question of inclusion and exclusion through citizenship. *Social Inclusion*, 6(1), 176–187.

Akın, M. H. ve Bozbaş, G. (2020). Suriye’den Türkiye’ye göçün sosyolojik sonuçları: Suriyeli göçmenler üzerine uygulamalı bir saha araştırması. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(97), 47-65.

Akıncı, B, Nergiz, A ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.

Anadolu Ajansı (2019, 23 Temmuz). İçişleri Bakanı Soylu: Herkes oturum belgesinin tarif ettiği vilayette hayatını devam ettirecek. Erişim tarihi: 04.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/icisleri-bakani-soylu-herkes-oturum-belgesinin-tarif-ettigi-vilayette-hayatini-devamettirecek/> 1539225.

Anadolu Ajansı. (05.12.2013, 5 Aralık). Gül'den Suriyelilerin kaldığı konaklama merkezine ziyaret. Erişim tarihi: 04.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/gulden-suriyelilerin-kaldigi-konaklama-merkezine-ziyaret/>199609.

Anadolu Ajansı. (2013, 31 Ağustos). Bu coğrafyadaki kardeşlerimize barış telkin ediyoruz. Erişim tarihi: 13.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/bu-cografyadaki-kardeslerimize-baris-telkin-ediyoruz/>221856.

Anadolu Ajansı. (2016, 12 Temmuz). İçişleri Bakanı Ala: Yarar gördüğümüz aileleri Türk vatandaşlığına alacağız. Erişim tarihi: 13.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/icisleri-bakani-ala-yarar-gordugumuz-aileleri-turk-vatandasligina-alacagiz/>606329.

Anadolu Ajansı. (2016, 2 Temmuz). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Suriyeli kardeşlerimize vatandaşlık imkanı vereceğiz. Erişim tarihi: 13.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/cumhurbaskani-erdogan-suriyeli-kardeslerimize-vatandaslik-imbani-verecemiz/>601836.

Anadolu Ajansı. (2016, 5 Şubat). Başbakan Davutoğlu: Bütün çukurlar kapatılacak. Erişim tarihi: 13.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/basbakan-davutoglu-butun-cukurlar-kapatilacak/>516991.

Anadolu Ajansı. (2019, 13 Temmuz). Bakan Soylu, Arap dünyasından

gazetecilerle buluştu. Erişim tarihi: 04.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/bakan-soylu-arap-dunyasindan-gazetecilerle-bulustu/1530753>.

Anadolu Ajansı. (2019, 28 Temmuz). İçişleri Bakanı Soylu: Geçici koruma statüsündekilerin sınır dışı edilmesi söz konusu değil. Erişim tarihi: 04.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/icisleri-bakani-soylu-gecici-koruma-statusundekilerin-sinir-disi-edilmesi-soz-konusu-degil/1543632>.

Anadolu Ajansı. (2019, 29 Aralık). İçişleri Bakanı Soylu: Narko terör kapsamında bu yıl 43 milyon kök kenevir yakaladık. Erişim tarihi: 13.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/icisleri-bakani-soylu-narko-teror-kapsaminda-bu-yil-43-milyon-kok-kenevir-yakaladik/1687136>.

Anadolu Ajansı. (2019, 8 Kasım). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Hiç kimse bizim aramıza ayrılık tohumları ekemez. Erişim tarihi: 04.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-hic-kimse-bizim-aramiza-ayrilik-tohumlari-ekemez/1639512>.

Anadolu Ajansı. (2022, 19 Ağustos). İçişleri Bakanı Soylu: 2023'te içeride hiçbir terörist kırsalda kalmayacak. Erişim tarihi: 27.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/icisleri-bakani-soylu-2023te-iceride-hicbir-terorist-kirsalda-kalmayacak/2664605>.

Anadolu Ajansı. (2022, 9 Eylül). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Yunanistan'ın anlayacağı dil neyse o dille konuşuyoruz. Erişim tarihi: 04.11.2022, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-yunanistanin-anlayacağı-dil-neyse-o-dille-konusuyoruz/2680999>.

Antonsich, M. (2010). Searching for belonging an analytical framework. *Geography Compass*, 4(6), 644–659.

Ayvazoğlu, A. Ş., Küniroğlu, F., Van De Vijver, F. ve Yağmur, K. (2020). Acculturation of Syrian refugees in the Netherlands: Religion as social identity and boundary marker. *Journal of Refugee Studies*, 34(1), 555-578.

Balcıoğlu, Z. (2018). Sultanbeyli, Istanbul, Turkey a case study of refugees in towns. Tufts University Feinstein International Center. Erişim tarihi: 22.09.2022, <https://fic.tufts.edu/publication-item/sultanbeyli-istanbul-refugees-in-towns/>.

Baykal, S. ve Yılmaz, L. (2020). Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu ile Göç İdaresi bağlamında Türkiye'nin yeni göç siyaseti. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 633-652.

Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L. and Vedder, P. (2006). Immigrant

youth: Acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology*, 55(3), 303-332.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. (2021). Global trends forced displacement 2021 raporu. Erişim tarihi: 21.09.2022, <https://www.unhcr.org/publications/brochures/62a9d1494/global-trends-report-2021.html>.

Bouchard, G. (2011). What is interculturalism?. *McGill LawJournal*, 56(2), 435-468.

Crowley, J. (1999). The Politics of belonging: Some theoretical considerations. Andrew Geddes and Adrian Favell, (Eds.) *The politics of belonging: migrants and minorities in contemporary Europe* (pp. 15- 41). Aldershot: Ashgate.

Çağlar, İ. ve Özkır Y. (2014). Suriyeli mültecilerin Türkiye basınında temsili. *Ortadoğu Yıllığı*, 485-501.

Çetin, E., Öztürk, N. Ö., Gökalp, N. E. ve Şahin Mencütek, Z. (2018). Turkey-country report: Legal and policy framework of migration governance. RESPOND Multilevel Governance of Mass Migration in Europe and Beyond Project (#770564, Horizon2020) Report Series. Erişim tarihi: 18.10.2022, https://www.researchgate.net/publication/328809770_Turkey_Country_Report_Legal_Policy_Framework_of_Migration_Governance.

Çevik, H. ve Buz, S. (2022). Sosyo-kültürel enterasyon ve aidiyet: Ankara'daki Suriyelilerin deneyimleri bağlamında bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(2), 509-536.

Çiftçi, H. (2019). Suriyeli sığınmacıların Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne aidiyetleri bakımından adaptasyon ve iletişim sürecinde karşılaştıkları sorunlar. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(1), 153-176.

Delanty, G. (2000). *Citizenship in a global age society, culture, politics*. Buckingham: Open University Press.

Devran, Y. ve Özcan, Ö. F. (2016). Söylemlerin dilinden Suriye sorunu. *Marmara İletişim Dergisi*, (25), 35-52.

Dost, S. (2015). Ülkemizdeki Suriyeli sığınmacıların Osmanlı Devleti veya Hatay Cumhuriyeti vatandaşlığı yoluyla Türk vatandaşlığını kazanması mümkün mü?. *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), 33-78.

Ehrkamp, P. and Leitner, H. (2006). Rethinking immigration and

citizenship: New spaces of migrant transnationalism and belonging. *Environment and Planning A*, 38(9), 1591–1597.

Fairclough, N., Mulderring, J. and Wodak, R. (2011). Critical discourse analysis. In T. A. Van Dijk (Eds.) *Discourse studies: A multidisciplinary introduction*, 2nd Edition, (pp. 357-378). Londra: SAGE Publications.

Göç İdaresi Başkanlığı. (2022). Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler, Erişim tarihi: 15.09.2022, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

Gölcü, A. ve Dağlı, A. N. (2017). Haber söyleminde “öteki’yi aramak”: Suriyeli mülteciler örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (28), 11-38.

Independent Türkçe. (2022, 17 Mart). Kılıçdaroğlu’ndan Erdoğan’a: Sığınmacılara vatandaşlık verip oy mu kullandıracak? Erişim tarihi: 13.11.2022, <https://www.indyurk.com/node/485756/siyaset/k%C4%B1l%C4%B1%C3%A7daro%C4%9Flundan-erdo%C4%9Fana-s%C4%B1l%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1lara-vatanda%C5%9Fl%C4%B1k-verip-oy-mu-kulland%C4%B1racak>.

İçduygu, A. ve Aksel, D. B. (2013). Turkish migration policies: A critical historical retrospective. *Perceptions*, 18(3), 167- 190.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. 2018-2023 uyum strateji belgesi ve ulusal eylem planı. Erişim tarihi: 18.10.2022, <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/UYUM-STRATEJJI/UYum-Strateji-Belgesi-ve-Ulusal-Eylem-Plani.pdf>.

Kastoryano, R. (2000). Kimlik pazarlığı- Fransa ve Almanya’da devlet ve göçmen ilişkileri (A. Berktaş, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Kastoryano, R. (2018). Multiculturalism and interculturalism: Redefining nationhood and solidarity. *Comparative Migration Studies*, 6(17).

Kaya, A. (2016). *Syrian refugees and cultural intimacy in Istanbul: I feel safe here!*. Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research Paper. No. RSCAS 2016/59. Erişim tarihi: 22.09.2022. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2870516.

Koca, B. (2022). Kendi şehrimizde yabancı hale geldik: Kilis’te Suriyeliler karşısında yerliler. B. Koca ve D. Altınoluk (Der.), *Suriyeliler her yerde! yerliler ve göçmenler kitabı* içinde (s. 47-74). İstanbul: İletişim.

Livberber, T. (2021). Suriyeli sığınmacıların Türk basınında temsili: Haberler üzerine eleştirel bir analiz. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(4), 1003-1028.

McNevin, A. (2006). Political belonging in a neoliberal era: The struggle of thesans-papiers. *Citizenship Studies*, 10(2), 135-151.

Mülteci-Der. (2017). Remedy for perpetual temporariness: What Syrian refugees think about citizenship of Turkey? 2017. Erişim tarihi: 15.10.2022, <https://multeci.org.tr/en/2021/07/14/remedy-for-perpetual-temporariness-what-syrian-refugees-think-about-citizenship-of-turkey-2017/>.

Rottmann, S. B. (2021). Geçici koruma altındaki kişilerin entegrasyonu. A. Kaya, S. B. Rottmann, N. E. Gökalp Aras ve Z. Şahin Mencütek (Der.), *Koruma, kabul ve entegrasyon Türkiye’de mültecilik* (A. Çağlar Deniz, Çev.) kitabı içinde (s. 191-276). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sönmez, P. ve Eriş, Ö. Ü. (2021). Securitisation of migration revisited: European Union policies through the lens of Syrian refugees living in Turkey. *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 30(2), 225-241.

Taşçı, Ö., Kara, A. (2019). Türkiye’de oluşturulan yeni uyum politikası. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 260-313.

Üstübcü, A. (2018). *The governance of international migration irregular migrants’ access to right to stay in Turkey and Morocco*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Van Dijk, T. A. (2001). Critical discourse analysis. In D. Schiffrin, D. Tannen ve H. E. Hamilton (Eds.) *The handbook of discourse analysis* (pp. 352-371). Massachusetts: Blackwell.

Van Dijk, T. A. (2011). Introduction: The study of discourse. In T. A. Van Dijk (Eds.) *Discourse studies: a multidisciplinary introduction*, 2nd Edition, (pp. 1-8). Londra: Sage.

Wodak, R. and Meyer, M. (2009). Critical discourse analysis: History, agenda, theory, and methodology. In R. Wodak, and M. Meyer (Eds.) *Methods for critical discourse analysis* (pp. 1-33). Londra: Sage.

Yılmaz, Z. (2019). Din ve kadın ilişkisinin kesişiminde Türkiye’deki göçmenlerin entegrasyon politikaları. *Fe Dergi*, 11(1), 9- 22.

Yuval-Davis, N. (2006). Belonging and the politics of belonging. *Patterns Prejudice* 40(3), 197-214.

Zihnioğlu, Ö. ve Dalkıran, M. (2022). From Social Capital to Social Cohesion: Syrian Refugees in Turkey and the role of NGOs as Intermediaries, *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 48(11), 2455-2472.